

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козирь Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехруз Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРІТБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЩЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

Саме тому законодавчий процес відіграє визначальну роль у забезпеченні конституційної стабільності як цілісної характеристики правового порядку.

Список використаних джерел:

1. Воєнний парламентаризм: як парламентарії відпрацювали в умовах спільної загрози. *Дзеркало тижня*. 2022. 12 грудня. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/vojennij-parlamentarizm-jak-parlamentariji-vidpratsjuvali-v-umovakh-spilnoji-zahrozi.html>
2. Порушення Регламенту у роботі Верховної Ради IX скликання за 14-ту сесію. URL: <https://parlament.org.ua/analytics/violations-of-the-rules-of-procedure-verkhovna-rada-9th-convocation-14th-session/>
3. Зозуля О. І. Особливості організації роботи Верховної Ради України в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 4. С. 70-75. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/287200/281120>

Ключові слова: законодавчий процес, регламент, конституційна стабільність, парламент, законодавча процедура.

Key words: legislative process, rules of procedure, constitutional stability, parliament, legislative procedure.

Ігнатова Анастасія Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри конституційного права*

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

У сучасній правовій державі забезпечення ефективного доступу до правосуддя виступає однією з ключових гарантій реалізації прав і свобод людини. Однією з основоположних передумов такого доступу є можливість особи повноцінно брати участь у судовому процесі, що безпосередньо пов'язано з розумінням мови судочинства. Мовний бар'єр, у свою чергу, може виступати істотною перешкодою для реалізації процесуальних прав, що набуває особливої актуальності у багатонаціональному суспільстві. У цьому контексті право користуватися послугами перекладача під час судового розгляду є не лише процесуальною гарантією, а й важливим елементом забезпечення принципів рівності сторін та справедливого суду.

Питання правового статусу перекладача, порядку його залучення та ролі у судочинстві вже були предметом наукових досліджень. Зокрема, відповідні аспекти аналізували: В. Пчелін («Правові засади залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві України», 2016) [8], Р. Савчук («Залучення пере-

кладача в адміністративному та кримінальному судочинстві», 2020) [9], О. Сотула («Процесуальний статус перекладача та організація судочинства: компетентність, професійна кваліфікація та доступ до правосуддя у кримінальному провадженні України та Республіки Польщі», 2026) [10] та інші дослідники. Разом з тим, у сучасних умовах розвитку етнонаціональних відносин та з урахуванням багатонаціонального складу населення України особливої актуальності набуває питання забезпечення мовних прав осіб, які належать до національних меншин. У цьому контексті традиційні підходи до організації інституту перекладача потребують переосмислення з урахуванням специфіки мов національних меншин, їх носіїв та реальних практичних потреб судочинства.

Основними міжнародними документами, які регулюють право особи на переклад та необхідність залучення перекладача, є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (стаття 6) [1] та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (стаття 14) [2]. Зазначені акти закріплюють імперативні норми щодо негайного та детального інформування підозрюваного або обвинуваченого зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього, а також гарантують можливість отримання безоплатної допомоги перекладача у разі, якщо особа не розуміє мови судочинства або не володіє нею. Таким чином, право на переклад визнається не допоміжним, а фундаментальним елементом права на справедливий суд.

На національному рівні відповідні гарантії знайшли своє нормативне закріплення у процесуальному законодавстві України. Так, відповідно до статті 9 Цивільного процесуального кодексу України: «Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право учасникам судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, в порядку, встановленому цим Кодексом» [3].

Водночас стаття 75 Цивільного процесуального кодексу України визначає вимоги до перекладача, встановлюючи, що: «Перекладачем може бути особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється цивільне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими» [3]. Особливої уваги заслуговує положення про те, що «участь перекладача, який володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими, є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху. Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством» [3]. Таким чином, законодавець прямо передбачає необхідність підтвердження кваліфікації перекладача у випадках, коли йдеться про специфічні форми комунікації. Аналогічні

положення містяться у статті 71 Кодексу адміністративного судочинства України [4] та статті 72 Господарського процесуального кодексу України [6]. Водночас у статті 68 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що: «У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача). Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, чи слідчий суддя або суд пересвідчуються в особі і компетентності перекладача...» [5]. Разом з тим, аналіз чинного законодавства свідчить про відсутність уніфікованого та спеціалізованого підходу до залучення перекладачів мов національних меншин. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання залучення до судового процесу представників національних меншин як осіб, які володіють мовами національних меншин. Враховуючи це, довідка про підтвердження участі особи у діяльності національно-культурних товариств може розглядатися як додатковий індикатори її мовної компетентності та підстави для залучення до виконання функцій перекладача.

Варто звернути увагу на те, що в Україні вже існує нормативно закріплений підхід до формування інформаційних ресурсів перекладачів. Зокрема, Міністерством внутрішніх справ України було прийнято наказ від 11 березня 2013 року № 228, яким затверджено «Порядок ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів» [7]. Зазначений нормативно-правовий акт визначає процедуру формування та ведення відповідного реєстру, а також порядок користування ним. Аналіз наведеного положення свідчить про те, що законодавець закріпив чітко визначений, вичерпний перелік випадків, у яких органи державної влади можуть залучати перекладачів за допомогою відповідного реєстру. Водночас сфера його застосування є суттєво обмеженою, оскільки охоплює виключно правовідносини, пов'язані з біженцями та іншими категоріями мігрантів. Таким чином, наявність окремого галузевого реєстру перекладачів, який функціонує у сфері міграційної політики, не забезпечує комплексного вирішення питання мовного забезпечення судового процесу. Більше того, відсутність єдиного універсального реєстру перекладачів у системі правосуддя призводить до фрагментарності правового регулювання, відсутності єдиних стандартів відбору та перевірки кваліфікації перекладачів, а також ускладнює їх оперативне залучення до участі у судових провадженнях. У цьому контексті пропонується створення спеціалізованого реєстру перекладачів у системі судової влади України, який охоплюватиме як перекладачів загалом, так і окремо перекладачів із числа представників національних меншин.

Доцільність такого підходу підтверджується також зарубіжним досвідом. Як зазначає О. Сотула у своїй статті «Процесуальний статус перекладача та організація судочинства: компетентність, професійна кваліфікація та доступ до правосуддя у кримінальному провадженні України та Республіки Польщі»: «Республіка Польща, як держава член Європейського Союзу, розробила чітко струк-

туровану та професіональну систему регулювання діяльності перекладачів, що суттєво відрізняється від українського підходу. Основу цієї системи становить Закон Республіки Польщі «Про професію присяжного перекладача» від 25 листопада 2004 року, який встановив присяжного перекладача як окремих, автономно регульований правовий статус» [10, с. 39]. Паралельно з цим діє: «...офіційний державний реєстр, що забезпечує прозорість і можливість верифікації для судів, прокуратури та громадськості. Перекладач, включений до списку, набуває юридично визнаного статусу, що дає йому право на виконання всіх функцій присяжного перекладача в рамках мов, на які він має сертифікацію» [10, с. 39]. В Україні перекладач залучається переважно ситуативно, без належного інституційного закріплення його статусу у системі правосуддя. Це створює ризики неоднакової якості перекладу, відсутності єдиних стандартів та, як наслідок, потенційного порушення процесуальних прав учасників судового розгляду.

Отже, узагальнюючи викладене, слід констатувати, що існуючий в Україні Довідково-інформаційний реєстр перекладачів не може розглядатися як універсальний механізм забезпечення права на переклад у судовому процесі. Його функціональне призначення є обмеженим, а сфера застосування не охоплює потреби забезпечення мовних прав осіб, які беруть участь у судочинстві поза межами міграційних правовідносин. У зв'язку з цим обґрунтованою є необхідність створення окремого, спеціалізованого реєстру перекладачів у системі судової влади України, який забезпечить системність, доступність та якість перекладацьких послуг, у тому числі з урахуванням мов національних меншин, що, у свою чергу, сприятиме реалізації принципу справедливого суду та гарантуванню прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 26.03.2026).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Міжнародний документ від 19.10.1973. Дата оновлення: 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 01.12.2025).
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення: 17.07.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15?find=1&text=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%87#w1_14 (дата звернення: 26.03.2026).
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. Дата оновлення: 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 26.03.2026).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 04.03.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

6. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991 року № 1798-ХІІ. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

7. Порядок ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.03.2013 № 228. Дата оновлення: 26.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

8. Пчелін В. Правові засади залучення перекладача до участі в адміністративному судочинстві України. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення*: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 22-23 липня, 2016 р.). Запоріжжя, 2016. С. 101-103.

9. Савчук Р. Залучення перекладача в адміністративному та кримінальному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. Вип. 7. С. 188-191.

10. Сотула О. Процесуальний статус перекладача та організація судочинства: компетентність, професійна кваліфікація та доступ до правосуддя у кримінальному провадженні України та Республіки Польщі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2026. Вип. 1. С. 37-41.

Ключові слова: конституційне право, національні меншини, права людини, правова держава, захист прав людини, держава, перекладач.

Key words: constitutional law, national minorities, human rights, rule of law, protection of human rights, state, translator.

Козирь Дмитро Валерійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ?

Наразі в Україні відбувається багато взаємопов'язаних процесів, які визначають наше майбутнє. Однією з них є євроінтеграція, яка є «каталізатором реформ» у країні та стане основою для успішного та швидкого відновлення України. Хід вступу України до Європейського Союзу є природним наслідком незалежності нашої держави.

У процесі європейської інтеграції головним для України є активне дотримання сталості обраного шляху, політики системних реформ, послідовно доведених реальними діями демократичних цінностей, принципів громадянського суспільства, свободи слова та верховенства права, соціально орієнтованої ринкової економіки. Вступ до Європейського Союзу «має відкрити нові можливості для України, стимулювати економічне зростання та прискорити модернізацію